

No: 931 – Mahreç İşareti

TOKAT HONÇASI

Tescil Ettiren

TOKAT TİCARET VE SANAYİ ODASI

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 03.03.2021 tarihinden itibaren korunmak üzere 26.10.2021 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 931
Tescil Tarihi	: 26.10.2021
Başvuru No	: C2021/000096
Başvuru Tarihi	: 03.03.2021
Coğrafi İşaretin Adı	: Tokat Honçası
Ürün / Ürün Grubu	: Tepsi / Halılar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünleri
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Tokat Ticaret ve Sanayi Odası
Tescil Ettirenin Adresi	: Gaziosmanpaşa Bulvarı 4/2 Merkez TOKAT
Coğrafi Sınırı	: Tokat ili
Kullanım Biçimi	: Tokat Honçası ibaresi ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılamadığında, Tokat Honçası ibaresi ve mahreç işareti amblemi, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Tokat Honçası; çapı genellikle 55-60 cm ağırlığı 5-6 kg olan, tamamıyla el işçiliğiyle üretilen bakır tepsidir. Tepsinin tam ortasında büyük bir göz, etrafında ise eşit aralıklarla dizilmiş eşit büyüklükte 5 adet küçük göz bulunur. Gözlerin kapakları kubbe şeklindedir.

Tokat Honçasının geçmişi eskiye dayanır ve Tokat ilinin önemli bakırcılık ürünlerindendir. Tokat geleneklerinde, yeni evlenen çiftler, Tokat Honçasında sunulan yemekleri yerler. Tepsi özel olarak hazırlanır ve her gözün farklı bir anlamı vardır. Ortadaki büyük göze Kuran-ı Kerim konur. Yeni evlenen çift, bu kutsal kitabı evlilikleri boyunca saklar. Çiftin evlilikleri süresince; birbirine şeffaf ve açık olması gereğini, birinci göze konan su böreği; birbirlerinin eksiklerini/yanlışlarını kapatması/saklaması gereğini, ikinci göze konan etli yaprak sarması; çocuklarının olmasını ve pirinç pilavı taneleri gibi çoğalmasını, üçüncü göze konan pehli pilavı; Anadolu'da değerli görülen kuzu eti ile zenginleşme ve refah içinde yaşaması dileğini, dördüncü göze konan kuzu pehli; sevgilerinin artmasını, ağız tatlarının bozulmaması dileğini ise beşinci göze konan yufka tatlısı ifade eder. Bu sebeplerle Tokat Honçasının coğrafi sınırı ile ün bağı bulunur.

Tokat Honçasının üretiminde, kalhanede işlenen bakır levhalar kullanılır. Bakır levhaların kalınlıkları, honçanın çapına göre 0,7-1,5 mm'dir. Tokat Honçasının çapı, genellikle 55-60 cm olmakla birlikte, talebe göre üretim de yapılabilir.

Bakır levhanın kesilmesi (çap alma):

Bakır levhalar, üretim yapılacak honça çapına uygun olarak, makasla/presle daire şeklinde kesilir. Kesim işleminde; 55-60 cm çapındaki honça için 2-5 cm, 44 cm çapındaki honça için 2,5-3 cm ve 34 cm çapındaki honça için ise 1-1,5 cm kenar payı bırakılır.

Merkez noktanın belirlenmesi ve dairelerin çizilmesi:

Kesilen bakır levhanın merkez noktasını bulmak için çemberi iki noktada kesen herhangi bir doğru çizilir. Bu doğruya dik ve çemberi kesen noktalardan birinden geçecek bir doğru çizilir. İki doğrunun çemberi kestiği ortak olmayan iki nokta birleştirilir. Elde edilen doğru, çemberin çapı olup orta noktası çemberin merkezidir. Çemberin merkezine yerleştirilen pergelle honça kenarının belirlenmesi için, katlama payı olarak 0,2-0,8 cm bırakacak şekilde daire çizilir. Benzer şekilde merkez nokta haricinde kalan honça gözlerinin dış ve iç sınırının belirlenmesi için de, pergelle ikinci ve üçüncü daireler çizilir. Gözlerin dış çap ve iç çapları arasında 0,4-1 cm mesafe bırakılır.

Tel geçirme ve kıvrırma:

Bakır levhanın en dış kısmının alt yüzeyine, daire şeklinde demir tel kaynatılır ve levha, örsün üzerine yerleştirilerek çekiç ile kıvrırma işlemi gerçekleştirilir.

Yuva/göz yerlerinin belirlenmesi:

Bakır levhanın merkez noktası esas alınarak honçanın ortasında yer alan büyük gözün dairesi, pergelle çizilir. Büyük/standart honçada çap 55-60 cm ve büyük gözün çapı 14-18 cm; orta boy honçada çap 44 cm ve büyük gözün çapı 11-14 cm; küçük boy honçada ise çap 34 cm ve büyük gözün çapı 7-10 cm'dir. İkinci aşamada çizimi anlatılan ikinci ve üçüncü dairelerin arasındaki alana 5 eşit büyüklükte ve birbirinden eşit uzaklıkta merkez gözden daha küçük çapta daireler çizilir. Büyük/standart honçada küçük gözün çapı 11-14 cm olup, büyük göz ile küçük göz arasındaki mesafe 4-6 cm; küçük gözlerin kendi aralarındaki mesafe ise 9-12 cm'dir. Orta boy honçada küçük gözün çapı 9-12 cm olup, büyük göz ile küçük göz arasındaki mesafe 3-5 cm; küçük gözlerin kendi aralarındaki mesafe ise 6-9 cm'dir. Küçük boy honçada küçük gözün çapı 6-9 cm olup, büyük göz ile küçük göz arasındaki mesafe 1,5-3 cm; küçük gözlerin kendi aralarındaki mesafe ise 2-4 cm'dir. Küçük gözlerin honçanın dış çemberine/kenarına mesafesi ise 1-2,5 cm arasındadır.

Yuvaların/gözlerin oluşturulması ve yuva/kapak kenarlıklarının oluşturulması:

Bu işlem iki aşamada gerçekleştirilir. Birinci aşamada; gözler için oluşturulan dairelerin altına gelecek şekilde, erkek-dişi özellikli boru şeklindeki kalıpların üzerine yerleştirilen bakır, çekiçle dövülerek önce merkez daha sonra çevresindeki gözler oluşturulmaya başlanır. Daha sonra bakırın daha kolay şekillendirilmesi amacıyla tavlama (ısıtma-yumuşatma) işlemi gerçekleştirilir. İkinci aşamada çekiç ile büyük/standart honça için 2,5-4 cm, orta boy honça için 1,5-3 cm ve küçük boy honça için 1-1,5 cm çapında göz çukurları oluşturulur. Göz çapları, yapılacak honçanın çapına göre farklılık gösterebilir. Gözlere kapakların düzgün ve sabit bir şekilde oturması için çekiç ve örs kullanılarak dış/kenarlık verme işlemi gerçekleştirilir.

Kapakların oluşturulması:

Kapaklar, göze uygun çapta kesilen daire şeklindeki bakır levhalardan çekiç ile kubbe şekli verilerek oluşturulur. Büyük/standart honça için büyük göz kapağı yüksekliği 7-10 cm, küçük göz kapağı yüksekliği 4-8 cm'dir. Orta boy honça için büyük göz kapağı yüksekliği 5-9 cm, küçük göz kapağı yüksekliği 3-7 cm'dir. Küçük boy honça için büyük göz kapağı yüksekliği 3-5 cm, küçük göz kapağı yüksekliği 2-4 cm'dir. Kapakların dış yüzeylerine, çekiç ve örs ile dövme işlemi uygulanarak ya da çelikten yapılmış motif kalemleri kullanılarak yonca, yaprak, yıldız, hilal, yuvarlak gibi desenler yapılır. Kapakların rahatça açılmasını sağlamak amacıyla, kapak üst yüzeylerine kulp kaynatılabilir. Kapak çapı, honçadaki gözün çapına göre ayarlanır.

Dövme ve düzleştirme işlemi

Gözlerin oluşturulması tamamladıktan sonra honça zemininde, çekiç darbeleriyle dövme yapılarak dövme izi oluşturulur. Bu işlem sırasında zeminde meydana gelen düzensizlikler, sert ve sağlam bir ağaçtan yapılan tokmak ile düzeltilir. Honça ana zeminine çelikten yapılmış kalemler kullanılarak yonca, yaprak, yıldız, hilal, yuvarlak vb. motifler işlenir.

Dış kenar oluşturma ve kenar desenlemesi:

Honçanın daha kolay tutulabilmesi ve görünümün güzelleştirilmesi amacıyla, isteğe bağlı olarak, dış kenar yapılır. Honçaya işlenecek bakır levhanın en dışına çizilen daire ile honça kenarı arasında kalan alan, çekiç ve örs ile dövülerek şekillendirilir ve kenar oluşturulur. Kenar genişliği, honçanın çapına göre 2-5 cm aralığında ayarlanır.

Dış kenara, çelikten yapılmış kalemler kullanılarak yonca, yaprak, yıldız, hilal, yuvarlak vb. motifler işlenir.

Kalaylama veya parlatma-cilalama:

Yemek sunumunda kullanılacak honçalara kalaylama, görsel olarak kullanılacak honçalara ise parlatma/cilalama işlemi yapılarak üretim sırasında meydana gelen renk kusurları giderilir.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Tokat Honçasının geçmişi eskiye dayanır. Tokat geleneklerinde önemli bir yere sahiptir ve bu geleneklere uygun biçimde coğrafi sınıra özgü üretim metodu bulunur. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunan Tokat Honçasının tüm üretim aşamaları, belirtilen coğrafi sınırdaki gerçekleştirilir.

Denetleme:

Denetimler; Tokat Ticaret ve Sanayi Odasının koordinatörlüğünde ve Tokat Ticaret ve Sanayi Odası, Tokat İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Tokat Belediyesinden ürün konusunda uzman en az 3 kişiden oluşan denetim mercii tarafından gerçekleştirilir. Denetimler düzenli olarak yılda bir kez, ihtiyaç duyulduğunda ve şikâyet halinde ise her zaman yapılır.

Denetlenecek kriterler aşağıdaki gibidir:

- Üretiminde kullanılacak bakır levhaların uygunluğu.
- Üretim metoduna uygunluk.
- Tokat Honçası ibaresinin ve mahreç işareti ambleminin kullanımının uygunluğu.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.